

OLIIY TA'LIMDA FANLARNING METODIK TA'MINOTI VA TALABALAR DAVOMATINI NAZORAT QILISH UCHUN "ONLINE DEKANAT" AXBOROT TIZIMINI ISHLAB CHIQISH

Mansurov Umidjon, Doniyorov Hamidullo
Samarqand davlat pedagogika instituti

Abstract

Annotatsiya. Mazkur tezis oliy ta'lim muassasalarida fanlarning metodik ta'minoti hamda talabalar davomatini nazorat qilish jarayonlarini yagona raqamli muhitda boshqarish zaruratini asoslaydi. Tadqiqotda online dekanat tizimi "ma'lumot oqimi → monitoring → tahlil → pedagogik chora → qayta monitoring" sikliga tayangan holda pedagogik boshqaruvni optimallashtiruvchi integratsion platforma sifatida talqin qilinadi. Mavjud raqamli yechimlar (HEMIS, Moodle) tajribasi tahlil qilinib, dekanat darajasida metodik resurslar, davomat, tahliliy hisobotlar va rollar bo'yicha javobgarlik zanjirini kompleks yuritish bo'yicha funksional bo'shliqlar aniqlanadi. Shu asosda online dekanatning konsepsiyasi, talablar iyerarxiyasi (strategik-tashkiliy-funksional-texnologik), rollar va huquqlar modeli (RBAC), audit-log, markazlashgan metodik baza va konsolidatsiyalangan hisobotlar mexanizmlari asoslab beriladi.

Natijada tizim dekanat faoliyatida shaffoflik, aniqlik, tezkorlik va dalillarga asoslangan qaror qabul qilishni kuchaytirishi, o'qituvchi va talaba o'rtasida metodik axborot almashinuvini tartibga solishi hamda davomat intizomini tarbiyaviy jihatdan qo'llab-quvvatlashi ko'rsatib beriladi.

Kalit so'zlar: *online dekanat, metodik ta'minot, davomat nazorati, pedagogik monitoring, raqamli boshqaruv, HEMIS, Moodle, RBAC, audit-log, integratsiya, tahliliy hisobot.*

1. Muammo va dolzarblik. Oliy ta'lim muassasalarida fanlarning metodik ta'minoti (o'quv dasturi, ishchi dastur, mavzular rejasi, baholash mezonlari, metodik ko'rsatmalar) va davomat nazorati ko'pincha parchalanib (fragmentar) yuritiladi: hujjatlar turli manbalarda saqlanadi, davomat ma'lumotlari kechikib umumlashtiriladi, tahlil va pedagogik choralar o'rtasidagi bog'lanish zaiflashadi. Bunday holat boshqaruv qarorlarini "real ma'lumot" emas, "taxmin" asosida qabul qilish xavfini kuchaytiradi. Shuning uchun dekanat darajasida metodik resurslar hamda davomat ko'rsatkichlarini yagona axborot konturida jamlash, monitoring va tahlilga tayangan boshqaruvni yo'lga qo'yish dolzarb hisoblanadi.

Maqsad: fanlarning metodik ta'minoti va talabalar davomatini nazorat qilishni yagona raqamli muhitda boshqaruvchi "online dekanat" axborot tizimi konsepsiyasini ishlab chiqish hamda uning pedagogik-boshqaruv samaradorligini asoslash.

Vazifalar:

- online dekanatning pedagogik boshqaruvdagi o'rni va ahamiyatini yoritish;
- metodik ta'minot va davomat nazoratining raqamli modelini asoslash;
- HEMIS va Moodle tajribasini tahlil qilib, dekanat darajasidagi funksional bo'shliqlarni aniqlash;
- online dekanat uchun talablar iyerarxiyasi va rollar-huquqlar (RBAC) modelini belgilash;

- monitoring–tahlil–pedagogik chora siklini yopadigan funksional mexanizmlarni asoslash.

3. Tadqiqot obyekti, predmeti va metodlari

Obyekt: oliy ta'lim muassasasida o'quv jarayonini boshqarish amaliyoti.

Predmet: metodik ta'minot va davomat nazoratini integratsiyalashgan online dekanat axborot tizimi orqali tashkil etish jarayoni.

Metodlar: ilmiy-adabiyot va amaliy tajribani tahlil qilish, taqqoslash (mavjud tizimlar), tizimli yondashuv, modellash (sikl va axborot oqimi), talablarni iyerarxik tasniflash, konseptual loyihalash.

4. Asosiy g'oya: "ma'lumot tezligi = boshqaruv sifati"

Tezisning markaziy pozitsiyasi shundan iboratki, dekanat darajasidagi boshqaruv sifati ko'p jihatdan ma'lumotning tezkorligi, aniqligi va markazlashganligi bilan belgilanadi. Online dekanat tizimi o'qituvchi va talaba tomonidan shakllangan birlamchi ma'lumotlarni (davomat, topshiriq holati, metodik resurslar) yagona bazada jamlaydi, monitoring va tahlil modullari orqali muammoli holatlarni erta aniqlaydi, so'ng pedagogik choralarni (ogohlantirish, konsultatsiya, individual reja, kurator nazorati) rejalashtirishga asos yaratadi.

5. Mavjud tajribalar tahlili: HEMIS va Moodle

Tahlil natijasida (BMI mantiqiga ko'ra) quyidagi xulosaviy yo'nalishlar ajratiladi:

HEMIS: akademik ma'lumotlarni markazlashgan yuritish va umumiy hisobotlar uchun qulay; biroq metodik resurslarni dars/fan darajasida chuqur boshqarish hamda "monitoring → tahlil → pedagogik chora" zanjirini dekanat kesimida to'liq yopish har doim ham yetarli darajada integratsiyalashmagan bo'lishi mumkin.

Moodle: didaktik jarayonni (resurs, topshiriq, test) fan/kurs darajasida samarali yuritadi; biroq dekanat darajasida davomat, konsolidatsiyalangan monitoring va boshqaruv qarorlarini yagona konturda yopish vazifasini mustaqil holda to'liq bajarmaydi. Shu sabab online dekanat muqobil tizim emas, balki HEMIS va Moodle bilan integratsiyalashuvchi, dekanat darajasidagi boshqaruv qatlamini to'ldiruvchi platforma sifatida qaraladi.

6. Online dekanat konsepsiyasi va talablar iyerarxiyasi

Online dekanat tizimi talablarini iyerarxik tasniflash konseptual aniqlik beradi: Strategik talablar: dekanat boshqaruvini raqamli muhitda markazlashtirish, dalillarga asoslangan qaror qabul qilish.

Tashkiliy talablar: talaba–o'qituvchi–dekanat o'rtasida vakolat va mas'uliyatni reglament asosida muvofiqlashtirish.

Funksional talablar: metodik resurslar bazasi, davomat qaydi, monitoring, ogohlantirish, konsolidatsiyalangan hisobotlar. Texnologik/nofunksional talablar: RBAC, autentifikatsiya, audit-log, ma'lumotlar bazasi yaxlitligi, zaxiralash, barqarorlik va kengayuvchanlik.

7. Rollar va huquqlar modeli (RBAC) – pedagogik javobgarlik zanjiri

Online dekanatning samaradorligi rollar bo'yicha aniq ajratilgan vakolatlarga tayanadi:

Talaba: shaxsiy kabinetda davomat/baho/akademik holatni ko'rish, metodik materiallardan foydalanish.

O'qituvchi: fan bo'yicha davomat belgilash, baholash natijalarini kiritish, metodik resurslarni joylash.

Tyutor/Kurator: birlashtirilgan guruh holatini kuzatish, muammoli talabalarni aniqlash, maslahat mexanizmlari.

Dekanat xodimi: fakultet/yo'nalish kesimida monitoring va hisobot, pedagogik choralarni muvofiqlashtirish.

Xulosa

Tezis doirasida online dekanat tizimi oliy ta'limda metodik ta'minot va davomat nazoratini integratsiyalash orqali pedagogik boshqaruvni kuchaytiruvchi platforma sifatida asoslandi. Mavjud tizimlar tajribasini inkor etmagan holda, dekanat darajasida "monitoring → tahlil → pedagogik chora" zanjirini to'liq yopish zarurati ko'rsatildi. Taklif etilayotgan online dekanat konsepsiyasi talablar iyerarxiyasi, RBAC, audit-log, markazlashgan metodik baza va tahliliy hisobotlar orqali ta'lim jarayonida shaffoflik, tezkorlik va dalillarga asoslangan boshqaruvni ta'minlashga yo'naltiriladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Welling L., Thomson L. PHP and MySQL Web Development. 5th ed.—
2. Boston: Addison-Wesley, 2016. — 800 p.
3. Duckett J. PHP & MySQL: Server-side Web Development. — Indianapolis:
4. Wiley, 2021. — 640 p.
5. Nixon R. Learning PHP, MySQL & JavaScript. 6th ed. — Sebastopol: O'Reilly
6. Media, 2021. — 832 p.
7. Ullman L. PHP Advanced and Object-Oriented Programming. 3rd ed.—
8. Berkeley: Peachpit Press, 2017. — 560 p.
9. Beighley L., Morrison M. Head First SQL. — Sebastopol: O'Reilly Media,
10. 2007.—608p.
11. Elmasri R., Navathe S. Fundamentals of Database Systems. 7th ed. — Boston:
12. Pearson, 2016. — 1280 p.
13. Sommerville I. Software Engineering. 10th ed. — Boston: Pearson, 2016.—
14. 816p.
15. Pressman R., Maxim B. Software Engineering: A Practitioner's Approach. 9th
16. ed. — New York: McGraw-Hill, 2019. — 976 p.

Umidjon M., Khojayorovich A. I. Areas of increasing need for information technologies in recent years //International journal of european research output. – 2024. – Т. 3. – №. 2. – С. 9-14.

Abdullaev I. H., Anarbaevna E. K. The Role of Computers in Modern Education //Journal of science, research and teaching. – 2024. – Т. 3. – №. 2. – С. 51-53.

Абдуллаев И., Тешаева М., Саидова З. Обеспечение конфиденциальности и защиты данных в образовании: задачи для будущих педагогов //O'zbekistonda fanlararo innovatsiyalar va ilmiy tadqiqotlar jurnali. – 2024. – Т. 3. – №. 27. – С. 257-261.

Rasulov U. M., Abdullayev I. X., Mansurov U. Analysis of scientific studies aimed at advancing the theory and practice of testing //European International Journal of Pedagogics. – 2024. – Т. 4. – №. 01. – С. 57-59.

Xujayorovich A. I. Ommaviy axborot vositalarining ijtimoiy tizimlarga ta'siri //Ta'lim fidoyilari. – 2023. – Т. 5. – №. 1. – С. 48-50.